

صدای پای آب

سهراب سپهری

ناشر نسخه الکترونیک:

www.zoon.ir

صدای پای آب

صدای پای آب، نثار شبهای خاموش مادرم

اهل کاشانم

روزگارم بد نیست.

تکه نانی دارم ، خرده هوشی، سر سوزن ذوقی.

مادری دارم ، بهتر از برگ درخت.

دوستانی ، بهتر از آب روان.

و خدایی که در این نزدیکی است:

لای این شب بوها، پای آن کاج بلند.

روی آگاهی آب، روی قانون گیاه.

من مسلمانم.

قبله ام یک گل سرخ.

جانمازم چشمه، مهرم نور.

دشت سجاده من.

من وضو با تپش پنجره ها می گیرم.

در نمازم جریان دارد ماه ، جریان دارد طیف.

سنگ از پشت نمازم پیداست:

همه ذرات نمازم متبلور شده است.

من نمازم را وقتی می خوانم

که اذانش را باد ، گفته باد سر گلدسته سرو.

من نمازم را پی "تکبیره الاحرام" علف می خوانم،

پی "قد قامت" موج.

کعبه ام بر لب آب ،

کعبه ام زیر آفاقی هاست.

کعبه ام مثل نسیم ، می رود باغ به باغ ، می رود شهر به شهر.

"حجر الاسود" من روشنی باغچه است.

اهل کاشانم.

پیشه ام نقاشی است:

گاه گاهی قفسی می سازم با رنگ ، می فروشم به شما

تا به آواز شقایق که در آن زندانی است

دل تنهایی تان تازه شود.

چه خیالی ، چه خیالی ، ... می دانم

پرده ام بی جان است.

خوب می دانم ، حوض نقاشی من بی ماهی است.

اهل کاشانم

نسیم شاید برسد

به گیاهی در هند، به سفالینه ای از خاک "سیلک".

نسیم شاید، به زنی فاحشه در شهر بخارا برسد.

پدرم پشت دو بار آمدن چلچله ها ، پشت دو برف،

پدرم پشت دو خوابیدن در مهتابی ،

پدرم پشت زمان ها مرده است.

پدرم وقتی مرد. آسمان آبی بود،

مادرم بی خبر از خواب پرید، خواهرم زیبا شد.

پدرم وقتی مرد ، پاسبان ها همه شاعر بودند.

مرد بقال از من پرسید : چند من خربزه می خواهی ؟

من از او پرسیدم : دل خوش سیری چند؟

پدرم نقاشی می کرد.

تار هم می ساخت، تار هم می زد.

خط خوبی هم داشت.

باغ ما در طرف سایه دانایی بود.

باغ ما جای گره خوردن احساس و گیاه،

باغ ما نقطه برخورد نگاه و قفس و آینه بود.

باغ ما شاید ، قوسی از دایره سبز سعادت بود.

میوه کال خدا را آن روز ، می جویدم در خواب .

آب بی فلسفه می خوردم.

توت بی دانش می چیدم.

تا اناری ترکی برمیداشت، دست فواره خواهش می شد.

تا چلوبی می خواند، سینه از ذوق شنیدن می سوخت.

گاه تنهایی، صورتش را به پس پنجره می چسبانید.
شوق می آمد، دست در گردن حس می انداخت.
فکر، بازی می کرد.

زندگی چیزی بود، مثل یک بارش عید، یک چنار پر سار.
زندگی در آن وقت، صفی از نور و عروسک بود،
یک بغل آزادی بود.
زندگی در آن وقت، حوض موسیقی بود.

طفل، پاورچین پاورچین، دور شد کم کم در کوچه سنجاقک ها.
بار خود را بستم، رفتم از شهر خیالات سبک بیرون دلم از غربت سنجاقک پر.

من به مهمانی دنیا رفتم:

من به دشت اندوه،

من به باغ عرفان،

من به ایوان چراغانی دانش رفتم.

رفتم از پله مذهب بالا.

تا ته کوچه شک،

تا هوای خنک استغنا،

تا شب خیس محبت رفتم.

من به دیدار کسی رفتم در آن سر عشق.

رفتم، رفتم تا زن،

تا چراغ لذت،

تا سکوت خواهش،

تا صدای پر تنهایی.

چیزهایی دیدم در روی زمین:

کودکی دیم، ماه را بو می کرد.

قفسی بی در دیدم که در آن، روشنی پرپر می زد.

نردبانی که از آن، عشق می رفت به بام ملکوت.

من زنی را دیدم، نور در هاون می کوفت.

ظهر در سفره آنان نان بود، سبزی بود، دوری شبنم بود، کاسه داغ محبت بود.

من گدایی دیدم، در به در می رفت آواز چکاوک می خواست و سپوری که به یک پوسته خربزه می برد نماز.

بره ای دیدم، بادبادک می خورد.

من الاغی دیدم، ینجه را می فهمید.

در چراگاه " نصیحت " گاوی دیدم سیر.

شاعری دیدم هنگام خطاب، به گل سوسن می گفت: " شما "

من کتابی دیدم، واژه هایش همه از جنس بلور.

کاغذی دیدم ، از جنس بهار،
موزه ای دیدم دور از سبزه،
مسجدی دور از آب.
سر بالین فقهی نومید، کوزه ای دیدم لبریز سوال.

قطاری دیدم بارش "انشا"
اشتری دیدم بارش سبد خالی " پند و امثال."
عارفی دیدم بارش " تننا ها یا هو."

من قطاری دیدم ، روشنایی می برد.
من قطاری دیدم ، فقه می برد و چه سنگین می رفت .
من قطاری دیدم، که سیاست می برد (و چه خالی می رفت.)
من قطاری دیدم، تخم نیلوفر و آواز قناری می برد.
و هواپیمایی، که در آن اوج هزاران پای
خاک از شیشه آن پیدا بود:
کاکل پوپک ،
خال های پر پروانه،
عکس غوکی در حوض
و عبور مگس از کوچه تنهایی.
خواهش روشن یک گنجشک، وقتی از روی چناری به زمین می آید.
و بلوغ خورشید.
و هم آغوشی زیبای عروسک با صبح.

پله هایی که به گلخانه شهوت می رفت.
پله هایی که به سردابه الکل می رفت.
پله هایی که به قانون فساد گل سرخ
و به ادراک ریاضی حیات،
پله هایی که به بام اشراق،
پله هایی که به سکوی تجلی می رفت.

مادرم آن پایین
استکان ها را در خاطره شط می شست.

شهر پیدا بود:
رویش هندسی سیمان ، آهن ، سنگ.
سقف بی کفتر صدها اتوبوس.
گل فروشی گل هایش را می کرد حراج.
در میان دو درخت گل یاس ، شاعری تابی می بست.
پسری سنگ به دیوار دبستان می زد.
کودکی هسته زردآلو را ، روی سجاده بیرنگ پدر تف می کرد.

و بزى از "خزر" نقشه جغرافى ، آب مى خورد.

بند رختى پيدا بود : سینه بندى بى تاب.

چرخ يك گارى در حسرت واماندن اسب،
اسب در حسرت خوابیدن گارى چى ،
مرد گارى چى در حسرت مرگ.

عشق پيدا بود ، موج پيدا بود.

برف پيدا بود ، دوستى پيدا بود.

كلمه پيدا بود.

آب پيدا بود ، عكس اشيا در آب.

سايه گاه خنك ياخته ها در تف خون.

سمت مرطوب حيات.

شرق اندوه نهاد بشرى.

فصل ول گردى در كوچه زن.

بوى تنهائى در كوچه فصل.

دست تابستان يك بادبزى پيدا بود.

سفر دانه به گل.

سفر پيچك اين خانه به آن خانه.

سفر ماه به حوض.

فوران گل حسرت از خاك.

ريزش تاك جوان از ديوار.

بارش شبنم روى پل خواب.

پرش شادى از خندق مرگ.

گذر حادثه از پشت كلام.

جنگ يك روزنه با خواهش نور.

جنگ يك پله با پاى بلند خورشيد.

جنگ تنهائى با يك آواز:

جنگ زيبائى گلابى ها با خالى يك زنبيل.

جنگ خونين انار و دندان.

جنگ "نازى" ها با ساقه ناز.

جنگ طوطى و فصاحت با هم.

جنگ پيشانى با سردى مهر.

حمله كاشى مسجد به سجود.

حمله باد به معراج حباب صابون.

حمله لشگر پروانه به برنامه " دفع آفات. "
حمله دسته سنجاقک، به صف کارگر " لوله کشی. "
حمله هنگ سیاه قلم نی به حروف سربی.
حمله واژه به فک شاعر.

فتح یک قرن به دست یک شعر.
فتح یک باغ به دست یک سار.
فتح یک کوچه به دست دو سلام.
فتح یک شهر به دست سه چهار اسب سواری چوبی.
فتح یک عید به دست دو عروسک ، یک توپ.

قتل یک جفجغه روی تشک بعد از ظهر.
قتل یک قصه سر کوچه خواب.
قتل یک غصه به دستور سرود.
قتل یک مهتاب به فرمان نئون.
قتل یک بید به دست "دولت."
قتل یک شاعر افسرده به دست گل یخ.

همه روی زمین پیدا بود:
نظم در کوچه یونان می رفت.
جغد در "باغ معلق" می خواند.
باد در گردنه خیبر ، بافه ای از خس تاریخ به خاور می راند.
روی دریاچه آرام "نگین" ، قایقی گل می برد.
در بنارس سر هر کرچه چراغی ابدی روشن بود.

مردمان را دیدم.
شهرها را دیدم.
دشت ها را، کوه ها را دیدم.
آب را دیدم ، خاک را دیدم.
نور و ظلمت را دیدم.
و گیاهان را در نور، و گیاهان را در ظلمت دیدم.
جانور را در نور ، جانور را در ظلمت دیدم.
و بشر را در نور ، و بشر را در ظلمت دیدم.

اهل کاشانم، اما
شهر من کاشان نیست.
شهر من گم شده است.
من با تاب ، من با تب
خانه ای در طرف دیگر شب ساخته ام.

من در این خانه به گم نامی نمناک علف نزدیکم.
من صدای نفس باغچه را می شنوم.
و صدای ظلمت را ، وقتی از برگی می ریزد.
و صدای ، سرفه روشنی از پشت درخت،
عطسه آب از هر رخنه سنگ ،
چکچک چلچله از سقف بهار.
و صدای صاف ، باز و بسته شدن پنجره تنهایی.
و صدای پاک ، پوست انداختن مبهم عشق،
متراکم شدن ذوق پریدن در بال
و ترک خوردن خودداری روح.
من صدای قدم خواهش را می شنوم
و صدای ، پای قانونی خون را در رگ،
ضربان سحر چاه کبوترها،
تپش قلب شب آدینه،
جریان گل میخک در فکر،
شیشه پاک حقیقت از دور.
من صدای وزش ماده را می شنوم
و صدای ، کفش ایمن را در کوچه شوق.
و صدای باران راه، روی پلک تر عشق،
روی موسیقی غمناک بلوغ،
روی آواز انارستان ها.
و صدای متلاشی شدن شیشه شادی در شب،
پاره پاره شدن کاغذ زیبایی،
پر و خالی شدن کاسه غربت از باد.

من به آغاز زمین نزدیکم.
نبض گل ها را می گیرم.
آشنا هستم با ، سرنوشت تر آب، عادت سبز درخت.

روح من در جهت تازه اشیا جاری است.
روح من کم سال است.
روح من گاهی از شوق ، سرفه اش می گیرد.
روح من بیکار است:
قطره های باران راه، درز آجرها راه، می شمارد.
روح من گاهی ، مثل یک سنگ سر راه حقیقت دارد.

من ندیدم دو صنوبر را با هم دشمن.
من ندیدن بیدی، سایه اش را بفروشد به زمین.
رایگان می بخشد، نارون شاخه خود را به کلاغ.

هر کجا برگی هست ، شور من می شکند.
بوته خشخاشی، شست و شو داده مرا در سیلان بودن.

مثل بال حشره وزن سحر را می دانم.
مثل یک گلدان ، می دهم گوش به موسیقی روییدن.
مثل زنبیل پر از میوه تب تند رسیدن دارم.
مثل یک میکده در مرز کسالت هستم.
مثل یک ساختمان لب دریا نگرانم به کشش های بلند ابدی.
تا بخواهی خورشید ، تا بخواهی پیوند، تا بخواهی تکثیر.

من به سیبی خوشنودم
و به بوییدن یک بوته بابونه.
من به یک آینه، یک بستگی پاک قناعت دارم.
من نمی خندم اگر بادکنک می ترکد.
و نمی خندم اگر فلسفه ای ، ماه را نصف کند.
من صدای پر بلدرچین را ، می شناسم،
رنگ های شکم هوبره را ، اثر پای بز کوهی را.
خوب می دانم ریواس کجا می روید،
سار کی می آید، کبک کی می خواند، باز کی می میرد،
ماه در خواب بیابان چیست ،
مرگ در ساقه خواهش
و تمشک لذت ، زیر دندان هم آغوشی.

زندگی رسم خوشایندی است.
زندگی بال و پری دارد با وسعت مرگ،
پرشی دارد اندازه عشق.
زندگی چیزی نیست ، که لب طاقچه عادت از یاد من و تو برود.
زندگی جذبه دستی است که می چیند.
زندگی نوبر انجیر سیاه ، که در دهان گس تابستان است.
زندگی ، بعد درخت است به چشم حشره.
زندگی تجربه شب پره در تاریکی است.
زندگی حس غریبی است که یک مرغ مهاجر دارد.
زندگی سوت قطاری است که در خواب پلی می پیچد.
زندگی دیدن یک باغچه از شیشه مسدود هواپیماست.
خبر رفتن موشک به فضا،
لمس تنهایی "ماه" ، فکر بوییدن گل در کره ای دیگر.
زندگی شستن یک بشقاب است.

زندگی یافتن سکه دهشاهی در جوی خیابان است.
زندگی "مجذور" آینه است.
زندگی گل به "توان" ابدیت،
زندگی "ضرب" زمین در ضربان دل ما،
زندگی "هندسه" ساده و یکسان نفسهاست.

هر کجا هستم ، باشم،
آسمان مال من است.
پنجره، فکر ، هوا ، عشق ، زمین مال من است.
چه اهمیت دارد
گاه اگر می رویند
قارچهای غربت؟

من نمی دانم
که چرا می گویند: اسب حیوان نجیبی است ، کبوتر زیباست.
و چرا در قفس هیچکسی کرکس نیست.
گل شبدر چه کم از لاله قرمز دارد.
چشم ها را باید شست، جور دیگر باید دید.
واژه ها را باید شست.
واژه باید خود باد، واژه باید خود باران باشد.

چترها را باید بست.
زیر باران باید رفت.
فکر را، خاطره را، زیر باران باید برد.
با همه مردم شهر ، زیر باران باید رفت.
دوست را، زیر باران باید دید.
عشق را، زیر باران باید جست.
زیر باران باید با زن خوابید.
زیر باران باید بازی کرد.
زیر باید باید چیز نوشت، حرف زد، نیلوفر کاشت
زندگی تر شدن پی در پی ،
زندگی آب تنی کردن در حوضچه "اکنون" است.

رخت ها را بکنیم:
آب در یک قدمی است.

روشنی را بچشیم.
شب یک دهکده را وزن کنیم، خواب یک آهو را.

گرمی لانه لکلک را ادراک کنیم.
روی قانون چمن پا نگذاریم.
در موستان گره ذایقه را باز کنیم.
و دهان را بگشاییم اگر ماه در آمد.
و نگوییم که شب چیز بدی است.
و نگوییم که شب تاب ندارد خبر از بینش باغ.

و بیاریم سبد
ببریم این همه سرخ ، این همه سبز.

صبح ها نان و پنیرک بخوریم.
و بکاریم نهالی سر هر پیچ کلام.
و بپاشیم میان دو هجا تخم سکوت.
و نخوانیم کتابی که در آن باد نمی آید
و کتابی که در آن پوست شبنم تر نیست
و کتابی که در آن یاخته ها بی بعدند.
و نخواهیم مگس از سر انگشت طبیعت بپرد.
و نخواهیم پلنگ از در خلقت برود بیرون.
و بدانیم اگر کرم نبود ، زندگی چیزی کم داشت.
و اگر خنج نبود ، لطمه میخورد به قانون درخت.
و اگر مرگ نبود دست ما در پی چیزی می گشت.
و بدانیم اگر نور نبود ، منطق زنده پرواز دگرگون می شد.
و بدانیم که پیش از مرجان خلائی بود در اندیشه دریاها.

و نپرسیم کجاییم،
بو کنیم اطلسی تازه بیمارستان را.

و نپرسیم که فواره اقبال کجاست.
و نپرسیم چرا قلب حقیقت آبی است.
و نپرسیم پدرهای پدرها چه نسیمی، چه شبی داشته اند.
پشت سر نیست فضایی زنده.
پشت سر مرغ نمی خواند.
پشت سر باد نمی آید.
پشت سر پنجره سبز صنوبر بسته است.
پشت سر روی همه فرفره ها خاک نشسته است.
پشت سر خستگی تاریخ است.
پشت سر خاطره موج به ساحل صدف سر دسکون می ریزد.

لب دریا برویم،
تور در آب بیندازیم

و بگیرییم طراوت را از آب.

ریگی از روی زمین برداریم
وزن بودن را احساس کنیم.

بد نگوییم به مهتاب اگر تب داریم
(دیده ام گاهی در تب ، ماه می آید پایین،
می رسد دست به سقف ملکوت.
دیده ام، سهره بهتر می خواند.
گاه زخمی که به پا داشته ام
زیر و بم های زمین را به من آموخته است.
گاه در بستر بیماری من، حجم گل چند برابر شده است.
و فزون تر شده است ، قطر نارنج ، شعاع فانوس.)
و نترسیم از مرگ
(مرگ پایان کبوتر نیست.
مرگ وارونه یک زنجره نیست.
مرگ در ذهن اقاقی جاری است.
مرگ در آب و هوای خوش اندیشه نشیمن دارد.
مرگ در ذات شب دهکده از صبح سخن می گوید.
مرگ با خوشه انگور می آید به دهان.
مرگ در حنجره سرخ - گلو می خواند.
مرگ مسئول قشنگی پر شاپرک است.
مرگ گاهی ریحان می چیند.
مرگ گاهی ودکا می نوشد.
گاه در سایه است به ما می نگرد.
و همه می دانیم
ریه های لذت ، پر اکسیژن مرگ است.)

در نیندیم به روی سخن زنده تقدیر که از پشت چپر های صدا می شنویم.

پرده را برداریم:

بگذاریم که احساس هوایی بخورد.
بگذاریم بلوغ ، زیر هر بوته که می خواهد بیتوته کند.
بگذاریم غریزه پی بازی برود.
کفش ها را بکنند، و به دنبال فصول از سر گل ها بپرد.
بگذاریم که تنهایی آواز بخواند.

چیز بنویسد.

به خیابان برود.

ساده باشیم.

ساده باشیم چه در باجه یک بانک چه در زیر درخت.

کار ما نیست شناسایی "راز" گل سرخ ،
کار ما شاید این است
که در "افسون" گل سرخ شناور باشیم.
پشت دانایی اردو بزنییم .
دست در جذبه یک برگ بشوییم و سر خوان برویم .
صبح ها وقتی خورشید ، در می آید متولد بشوییم .
هیجان ها را پرواز دهیم .
روی ادراک فضا ، رنگ ، صدا ، پنجره گل نم بزنییم .
آسمان را بنشانیم میان دو هجای "هستی" .
ریه را از ابدیت پر و خالی بکنیم .
بار دانش را از دوش پرستو به زمین بگذاریم .
نام را باز ستانیم از ابر ،
از چنار ، از پشه ، از تابستان .
روی پای تر باران به بلندی محبت برویم .
در به روی بشر و نور و گیاه و حشره باز کنیم .

کار ما شاید این است
که میان گل نیلوفر و قرن
پی آواز حقیقت بدویم .

کاشان، قریه چنار، تابستان 1343

ناشر نسخه الکترونیک :

www.zoon.ir